

Broedvogelinventarisatie Demmersblok

Deldenerbroek / Ambt Delden – 2023

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Gebiedsbeschrijving
3. Methode
4. Inventarisatie
5. Nawoord

1. Inleiding

De provincie Overijssel heeft in 2017 samen met de stichting Twickel en waterschap Vechtstromen, na een grote ruilverkaveling, de inrichting van het natuurontwikkelingsgebied Demmersblok afgerond. Dit gebied ligt in Deldenerbroek en valt onder de gemeente Hof van Twente. Vanwege de pioniersfase heeft de beheerder ervan, Twickel, ons gevraagd om een meerjarige broedvogelinventarisatie op te zetten, gericht op bijzondere, schaars voorkomende soorten. Vanuit oogpunt van natuurbeheer in een nieuw ontwikkeld gebied is deze aanpak het meest geschikt om tot zinvolle evaluaties op het gebied van de avifauna te komen.

2. Gebiedsbeschrijving

Het telgebied van ca. 75 hectare bestaat grotendeels uit een beekoverstromingsvlakte, gevormd door de Hagmolenbeek, die er dwars doorheen stroomt, vanaf de inlaat Twentekanaal tot in de Boven Regge. Het natte gebied is er altijd geweest omdat het tussen de stuwwallen van Enter en Delden ligt. Er liggen vochtige hooilanden met verschillende lange

houtwallen en bloemrijke graslanden met enkele poelen erin. Verder een akker met luzerne en rode klaver. Op de hoger gelegen delen staat gemengd bos, met vooral veel sparren en eiken. Enkele maanden per jaar inundeert een deel van het beekdal bij extreme neerslag. De overstromingsvlakte bevindt zich op ca. 9,5 mtr boven NAP, terwijl de omliggende hoogten met bos op ca. 12,0 meter liggen.

Het plot wordt begrensd door de Rijssense weg, Zomerweg en Koerдамsweg. De zuidoostelijke helft is als rustgebied afgesloten voor publiek. Dit deel is tevens eigendom van de Stichting Twickel.

3. Methode

De onderzoeksmethode van de vogeltellingen is beschreven in de 'Handleiding Broedvogelmonitoring' van Sovon Vogelonderzoek Nederland en wordt landelijk toegepast door alle waarnemers van Sovon. Met deze gestandaardiseerde aanpak wordt niet naar nesten gezocht, maar worden de territoria op basis van het aantal waarnemingen, de tijd van het jaar en de zang en het gedrag van de vogels in kaart gebracht (zgn. territoriumkartering). De gegevens worden onder meer gebruikt voor de jaarlijkse landelijke Vogelbalans van Sovon, waarin trends van toe- en afname worden beschreven.

De telgegevens gaan ook naar Twickel in verband met de provinciale ondersteuning voor de instandhouding van bepaalde aandachtsoorten. Het gaat om soorten waarvoor het leefgebied in Overijssel bovengemiddeld belangrijk is, die volgens de Rode Lijst bedreigd zijn of waarvan de trend negatief is.

1. 24 februari	19:40 t/m 21:12
2. 11 maart	08:22 t/m 12:04
3. 24 maart	07:16 t/m 10:55
4. 7 april	06:47 t/m 10:36
5. 27 april	05:51 t/m 11:11
6. 19 mei	05:04 t/m 09:26
7. 26 mei	20:02 t/m 22:36
8. 17 juni	04:34 t/m 08:44
9. 30 juni	08:15 t/m 11:23

Dit broedseizoen zijn negen telrondes gelopen met verschillende startpunten binnen het omliggende terrein. In de periode februari t/m juni, bestaande uit 5 vroege ochtendbezoeken waarbij voor of rond zonsopgang werd begonnen, 2 ochtendbezoeken, 1 avondbezoek en 1 nachtbezoek. De gegevens zijn in het veld digitaal ingevoerd met het karteringsprogramma *Avimap* en naderhand in de landelijke databank van Sovon opgeslagen.

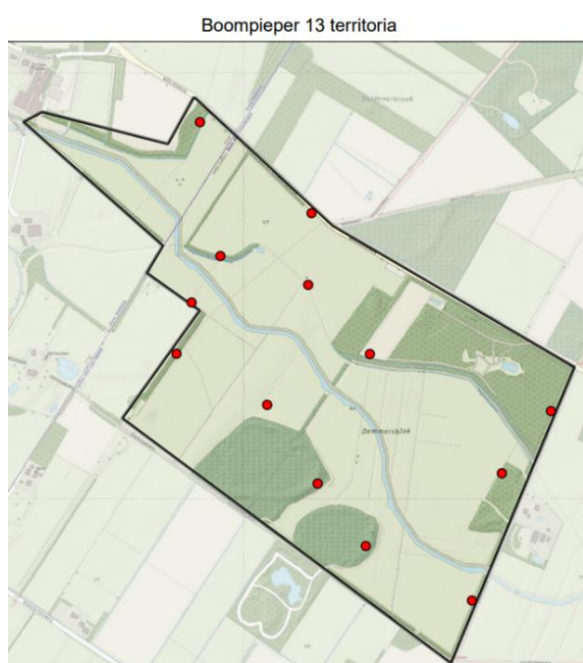
Het doel van dit onderzoek is een meerjarige inventarisatie van alle bijzondere (schaarse) broedvogels (project BMP-B¹), zodat ook voor dit telgebied na enige tijd een ontwikkeling zichtbaar wordt.

4. Inventarisatie

Er zijn dit jaar 41 bijzondere vogelsoorten waargenomen, waarvan 32 soorten een broedterritorium hebben gehad. Van die 32 soorten staan er 8 op de Rode Lijst voor bedreigde soorten. De Rode Lijst is opgesteld in opdracht van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit op basis van gegevens uit de verschillende vogelmeetnetten die Sovon coördineert. Verder zijn er van die 32 soorten 5 soorten die landelijk onregelmatig tot vrij zeldzaam voorkomen.

top-drie	2023
Boompieper	13
Geelgors	11
Boomklever	6

Het totaal aantal vastgestelde broedterritoria bedraagt 94. De territoriumlijst wordt aangevoerd door de Boompieper, op de voet gevolgd door de Geelgors. Voor beide soorten is een biotoop zoals die in het Demmersblok bestaat uit kleinschalig agrarisch cultuurlandschap, afgewisseld met houtwallen, bosranden en bomenrijen, zeer aantrekkelijk.

Boompieper

¹ BMP-B is sinds 1984 een Sovon-telproject: **Broedvogel Monitoring Project - Bijzondere soorten**

De Geelgors is weer helemaal terug van weggeweest. Door het destijds lange intensieve agrarische gebruik, vóór de inrichting tot natuurgebied, waren de meest kenmerkende plantensoorten namelijk verdwenen en daarmee bijvoorbeeld ook de Geelgors.

Met de letters BE, KW en GE worden de “bedreigde”, “kwetsbare” respectievelijk “gevoelige” soorten van de Rode Lijst aangeduid. Bij ! zijn de aandachtsoorten van Twickel, cq. de provincie Overijssel aangevinkt. Met de letter Z worden de zeldzame soorten aangegeven.

Bijzondere soort	!	RL	Z?	Territoria
Appelvink				1
Boomklever				6
Boomleeuwerik			Z	5
Boompieper				13
Bosuil				2
Buizerd				1
Geelgors	✓			11
Gekraagde Roodstaart				2
Gele Kwikstaart		GE		2
Glanskop				4
Grasmus				5
Grauwe Gans				2
Grauwe Klauwier		BE	Z	1
Grauwe Vliegenvanger	✓	GE		1
Groene Specht				1
Grote Lijster		KW		4
Havik				1
Houtsnip				3
Kievit				5
Kleine Bonte Specht				3
Koekoek		KW		1
Kuifmees				1
Middelste Bonte Specht			Z	3
Roodborsttapuit			Z	4
Spotvogel		GE		2
Staartmees				3
Vuurgoudhaan				2
Waterral				1
Wielewaal		KW		1
Witte Kwikstaart				1
Zwarte Mees		GE		1
Zwarte Specht	✓		Z	1

Overige waarnemingen van 9 bijzondere soorten, maar zonder een broedterritorium te kunnen vaststellen, zijn: Graspieper, Ijsvogel, Knobbelzwaan, Kwartel, Nijlgans, Ooievaar (geen nest), Putter, Watersnip en Wulp. Meestal vielen waarnemingen buiten de datumgrenzen of waren er te weinig om tot een geldige waarneming te komen.

In het plas-dras gedeelte ten noorden van de beek hebben 5 paar Kieviten succesvol gebroed.

Over de Grauwe Klauwier en Roodborsttapuit kan vermeld worden dat zij vooral in of nabij de lange bloemenrijke houtwallen met gevarieerd struweel (o.m. meidoorns) waargenomen zijn.

Grauwe Klauwier

Alle (blijvende) spechtensoorten komen in het gebied voor. De zeldzamere Middelste Bonte Specht, die nog op de vorige Rode Lijst stond, heeft met 3 broedpaartjes al een mooie dekking in het gebied, gezien de territoriumafstand van ca. 500 meter. Het natuurlijke beheer van de gevarieerde bossen met veel eiken draagt daar zeker aan bij. De Zwarte Specht heeft voor zijn voedselbiotoop vooral belang bij de vele sparren die in de bossen staan. In Demmersblok is ruimte voor 1 broedpaar.

De Boomklever profiteert vooral van de aanwezigheid van al die spechten in verband met de vele broedholen die zij hebben uitgehakt.

De zeldzamere Boomleeuwerik bezet het gebied met 5 territoria. De hooilanden op schrale zandgrond, grenzend aan bossen met sparren, hebben hun voorkeur en daar voldoet Demmersblok aan.

5. Nawoord

De water- en oevervogels die zich aan de fraaie meanderende Hagmolenbeek zouden kunnen binden lieten o.i. grotendeels verstek gaan. Hoewel het hier een nulmeting betreft, hadden we meer broedende soorten verwacht. Probleem is de matige waterkwaliteit. Belangrijke oorzaken voor een verminderde waterkwaliteit in de beek komen vooral via de inlaat vanuit de zijtak Delden-Almelo van het Twentekanaal. Enerzijds is de beek door uitspoeling van meststoffen vaak vertroebeld en verontreinigd, anderzijds zijn er soms industriële giflozingen (zoals van dioxaan uit Delden op 5 mei jl), die het achterliggende gebied ook kunnen bereiken.

Op basis van de vaststelling dat er 5 landelijk zeldzame soorten en 8 Rode Lijstsoorten zijn waargenomen, denken wij dat het gerechtvaardigd is het aantal broedende aandachtsoorten van de provincie Overijssel te verhogen. Er is nu slechts gekozen voor Geelgors, Grauwe Vliegenvanger en Zwarte Specht.

Wij danken de Bosbaas van de Stichting Twickel, de heer G.J. Roelofs, voor het verlenen van de vergunning om het rustgebied van Demmersblok te mogen betreden. Wij gaan er na deze nulmeting van uit dat we een meerjarig onderzoek kunnen uitvoeren, omdat trends pas zijn vast te stellen na langduriger tijdreeksen.

September 2023
Norbert Mentink, André van den Berg
Twentse Vogelwerkgroep, Sovon

Foto's Demmersblok:
Landschap: Norbert Mentink
Boompieper: Mark Zekhuis via Waarneming.nl
Grauwe Klauwier: Hans Exterkate via Waarneming.nl